

залучати й інші джерела та методи отримання «кримінальної» інформації, які нададуть можливість наблизитися до оцінки фактичної злочинності.

Актуальні проблеми участі захисника у досудовому провадженні

Безверха Ю.Б., студент ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Савицький Д.О.*

Останнім часом зроблено чимало кроків у напрямі реалізації ідеї правової держави, у тому числі і в сфері кримінально-процесуальної діяльності. Значним здобутком на шляху реформування кримінального процесуального права як однієї з основних галузей правової системи, стало прийняття у 2012 р. нового Кримінального процесуального кодексу України.

Слід зазначити, що чинний КПК України суттєво зміцнив засаду змагальності сторін на досудовому розслідуванні, що є його суттєвим здобутком. Порівняно із попереднім кримінально-процесуальним законом, він забезпечив імплементацію провідних принципів європейського судочинства у національне кримінальне процесуальне право, до яких належить забезпечення права особи на захист на всіх стадіях кримінального провадження.

Незважаючи на розширення прав захисника, особливо в частині збирання доказів у досудовому провадженні, процесуальні можливості сторін обвинувачення та захисту у його забезпеченні залишаються нерівними. Враховуючи виняткові повноваження сторони обвинувачення щодо проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, сторона захисту виявляється значно обмеженою у можливості збирання фактичних даних, що можуть виступати основою формування доказів на окремих стадіях кримінального провадження.

Враховуючи положення КПК України (ст. 93), які надають право стороні захисту звертатися з клопотанням до слідчого про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, захисник може розглядатися лише як суб'єкт їх ініціювання.

Розширення повноважень захисника за КПК України обумовило потребу перегляду положень спеціального законодавства, що визначає засади діяльності адвокатури в Україні. Так, до основних повноважень захисника в кримінальному процесі відноситься забезпечення захисту прав та законних інтересів свого клієнта. За чинним КПК України, захист у кримінальному процесі стає професійним, адже до участі у кримінальному провадженні можуть залучатися виключно професійні адвокати, відомості про яких внесені до Єдиного реєстру адвокатів України (ч. 2 ст. 45 КПК України). Вважаємо позицію, обрану законодавцем, правильною, оскільки адвокати стають самостійними процесуальними фігурами, діяльність яких забезпечуватиме об'єктивний розгляд та вирішення обставин кримінального правопорушення.

Кримінальне процесуальне законодавство України та законодавство про адвокатуру містить достатні гарантії, що забезпечують незалежність та конфіденційність діяльності адвоката у кримінальному провадженні. Такими гарантіями є особливий порядок проведення процесуальних дій стосовно професійного захисника, заборона на втручання в приватне спілкування підозрюваного, обвинуваченого, засудженого виправданого із захисником. Слід зауважити, що під час прийняття КПК України враховано відповідний зарубіжний досвід у цій сфері, зокрема Франції, судова система якої відома потужним досвідом адвокатської діяльності. Так, за КПК Франції

прослуховування повідомлень, що передаються засобами телекомунікації, в кабінеті або житлі адвоката (незалежно від того, приймає він участь в конкретній кримінальній справі чи ні) припустимо винятково з відома керівника територіальної адвокатської корпорації; письмові докази не можуть бути отриманими із переписки підсудного та його адвоката.

Варто зауважити, що у переважній більшості країн європейської демократії досить розвинутими є інститути, що забезпечують представництво та захист інтересів осіб у кримінальному провадженні на договірних засадах. Здебільшого відповідні функції виконують приватні юридичні компанії, приватні охоронні та детективні фірми, їх об'єднання. Зокрема, у США загальна чисельність приватних охоронців та детективів вдвічі перевищує чисельність поліції. Розвинутою є мережа приватних детективних служб у Великій Британії та Франції, де послугами таких служб користуються державні органи. З нашої точки зору, відповідний досвід доцільно врахувати в українській правоохоронній діяльності. Існування приватних структур, що забезпечуватимуть можливість альтернативного збору інформації про підготовлювані або вчинені кримінальні правопорушення з різних джерел сприятиме укріпленню позицій сторони захисту, та, як наслідок, більш повній реалізації принципу змагальності кримінального судочинства.

Особливий статус сторони захисту у кримінальному провадженні може стати перешкодою ефективному вирішенню завдань кримінального провадження. Кримінальне процесуальне законодавство повинно містити ефективні механізми запобігання зловживанням захисниками наданими їм повноваженнями як у конкретному кримінальному провадженні, так і тими, що виникають із правового статусу захисника. Зокрема, за законодавством ФРН право підсудного користуватися допомогою захисника може бути обмежене.

Актуальними в плані наукового дослідження також є сучасні проблеми дотримання адвокатської етики професійними захисниками у ході реалізації своїх повноважень. Адже обов'язковою ознакою професійності захисника є знання та дотримання ним корпоративної моралі та адвокатської етики. Здійснюючи процесуальне представництво та захист свого клієнта, адвокат повинен передусім спиратися на загальновизнані моральні цінності та не припускати аморальних вчинків.

Таким чином, законодавство України повинно містити норми, що визначають порядок реалізації процесуальних повноважень захисника у досудовому провадженні. Також відповідними нормами повинно бути передбачено механізми впливу на захисника, який, зловживаючи своїми повноваженнями, прикриваючись статусом адвоката, вчиняє відверто неправомірні дії. Потребує вирішення проблема розбудови діяльності приватних структур, що на альтернативній основі забезпечуватимуть досудове розслідування та збирання доказів у кримінальному провадженні.

Звільнення від покарання у зв'язку з давністю притягнення до кримінальної відповідальності

Белякова В.О., студент 1-КН курсу ННІЗН НАВС

Шуляк Ю.Л., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права НАВС

Звільнення від покарання у зв'язку з давністю притягнення до кримінальної відповідальності регулюється ч. 5 ст. 74 Кримінального кодексу (КК) України.